

Konu: **Bilim**
Yazı: **98**

Taş Devirleri

Doç. Dr. **Haluk Berkmen**

İnsanların evrimini Bilim bölümündeki **83** sayılı **İnsanın Evrimi** başlıklı yazımda özetle anlattım (1). O yazımı okursanız insanların neden kılsız olduklarını, ellerinin ve ayaklarının neden maymundan farklı olduğunu göreceksiniz. Bu yazımda insanlığın evriminde önemli bir dönem olan Taş Devrinden söz etmek istiyorum.

Yazımda belirttiğim gibi insan denen tür doğu Afrika'daki su dolu siğ kanyonların kenarında evrimleşmiş ise, temel gıdası sudaki kabuklu canlılardı. Kopardıkları bir midyeyi veya yakaladıkları bir yengeci yiyebilmek için önce dişlerinin arasında kırmaya çalıştılar. Fakat başaramadılar çünkü midyenin kabuğu çok sertti. Önce bu kabuklu canlıları sert bir kayanın üzerine hızla atarak kırdılar ve içlerinde yumuşak dokuyu yediler. Fakat kanyonun sahilinde sert kayalık bölgeler oldukça azdı. Yumuşak toprağa attıklarında ise kabuk kırılmıyordu. İçlerinden biri bir gün bulduğu bir taş ile kabuğu kırmayı başardı.

Onun taşla kabuğu kırabildiğini gören bir diğer insansı onu taklit etti. Böylece küçük bir grup insansı yerden taş toplamaya ve yanında bulundurmaya başladı. Bu taşınabilir taş parçası onun beslenmesini sağlayan en önemli aleti olmaya başladı. Öyle ki taşı olmayan insansı diğerlerinden taş çalmaya bile cesaret etti. İnsansıların ilk "kapitali" bu toplama taşlardı. Taş atarak yırtıcıları dahi kendilerinden uzaklaştırmayı başardılar. Böylece taş parçaları hem beslenmeye, hem korunmaya ve hatta, hem de küçük kemirgenleri -taş atarak- avlamaya dahi yarıyordu.

Fakat taş ile balık avlamak mümkün değildi. Balık avlamak için ince uzun dallardan sopalar ve ilkel mızraklar yaptılar. Böylece hem besin maddeleri çoğaldı hem de iki önemli silah sahibi oldular.

Fakat taş toplayan ve tahta mızrak üretenlerin sayısı kritik bir sayıya ulaştınca, bir anda civar kanyonlarda yaşayan ve birbirlerini hiç görmemiş olan insansılar da aynı şekilde taş toplamaya ve mızrak üretmeye başladılar. Bu olayın oluşması, kesin bir tarih vermek mümkün olmasa da, yaklaşık 120,000 yıl ile 70,000 yıl aralığında oldu (2).

Kritik sayı kaç kişidir o da bilinmiyor; ama her kanyonun etrafında tahminen 300 ile 600 insansı yaşadığını söylemek mümkündür. Kritik sayı ile ilgili "100 maymun" olayından Bilim bölümündeki **89** sayılı **Morfogenetik Alan** başlıklı yazımda söz ettim (3). İngiliz biyologu Rupert Sheldrake'in ileri sürdüğü bu kavram, türleri etkileyen ve onların değişip evrilmelerini sağlayan bir tür enerji alanıdır. Türlerin evrilmelerine Darwin'den farklı yaklaşan bu model henüz genel kabul görmüş değildir; zira 150 seneden beri üzerinde pek çok yorum ve yayın yapılmış olan bu kuramdan bir anda vazgeçmek oldukça zordur. Ama, her yeni çığır bir süre dirençle karşılaşır da sonuçta kabul edilir.

Morfogenetik Alan modelinin karşısındaki en büyük engel, böyle bir alanın var olduğunu kanıtlamanın zorluğudur. Zira aletlerimiz henüz bu hassaslığa ulaşmış değildir ve de, ne zaman ulaşabilecekleri bilinmemektedir. Fakat bundan 150 sene önce TV dalgaları ve Röntgen ışınları da bilinmiyordu. Önemli olan bir olgunun, belli bir yaşam tarzının, aniden tüm tür tarafından benimsendiğini gösterebilmektir.

Bu konuda destek olacak olgu **Yontma Taş** devridir. İnsanlar yerden topladıkları taşları ne zaman yontmaya başladılar? Bu konuda çeşitli tarihler verilse de yaklaşık günümüzden 16,000 yıl önce Yontma Taş devrinin başladığını söyleyebiliriz. Dünyadaki çeşitli ve birbirlerinden habersiz bölgelerde bu tür yontulmuş taşlar bulunmuştur. Hemen hepsinin yontuldukları tarih aralığı oldukça yakın olduğu saptanmıştır.

Altta dünyanın çeşitli bölgelerinde bulunmuş yontulmuş taşlardan örnekler görüyoruz.

Güney Afrika

Mardin (Türkiye)

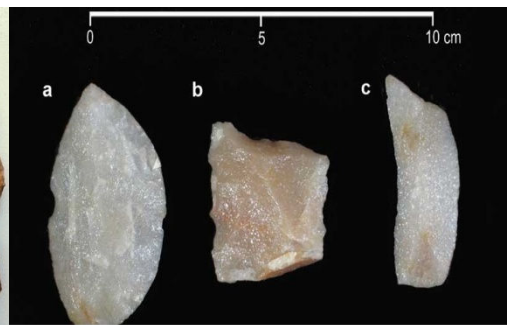
Ürdün

Çin

Kalifornia (ABD)

Arjantin (Güney Amerika)

Tüm bu örnekler günümüzden yaklaşık 16,000 ile 13,000 yıl öncesine aittirler. Günümüzden yaklaşık 13,000 yıl önce insanların büyük çoğunluğu aniden, farklı bir bakış gerektiren Cilalı Taş devrini başlatmışlardır. Yontulmuş olan taşları cilalamak sadece avlanmak amaçlı değildi elbet. İnsanlar taşları cilalamak için özel emek harcamışlar ve bu

taşları avlanmaktan çok, avlanmış hayvanların derilerini yüzmek ve etlerini kesmek için kullanmışlardır. Dolayısıyla **Cilalı Taş** devrinde insanlar yeni bir anlayışla yeni bir kültür dönemine girmişlerdir. Cilalı Taş dönemi, Yontma Taş dönemine göre önemli bir aşama, farklı ve daha ileri bir teknolojinin başlangıcı olarak değerlendirilmelidir.

Altta bulunmuş cilalı taşlardan birkaç örnek görüyoruz.

Kaynaklar

- (1) <http://www.halukberkmen.net/pdf/348.pdf>
- (2) <http://www.bbc.com/news/science-environment-11327442>
- (3) <http://www.halukberkmen.net/pdf/364.pdf>